

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU RUCHOMEGO

3. Miejscowość

BROJCE

1. Nazwa

**PŁASKORZEŻBA - POMNIK POLEGŁYCH
W CZASIE I WOJNY**

2. Materiał, technika

Sztuczny kamień, płaskorzeźba,
odlew, kucie

9. Styl

neoklasycyzm

10. Czas powstania

Lata 20 - te
XX w.

11. Autor, szkoła, warsztat

Warsztat nieznany, Niemcy

12. Wymiary

300cm x 94 x 80 cm

(wys./szer./głęb.; waga)

13. Liczba obiektów

1

4. Adres i miejsce przechowywania

Cmentarz Komunalny w Brojcach
Aleja główna

15. Opis (znaki, sygnatury, napisy)

W kształcie wysmukłego graniastostłupa, na wydzielonym, nieco szerszym cokole o schodkowej podstawie, z korpusem zdobionym płaskorzeźbami i inskrypcjami oraz ze zwieńczeniem w formie pełnoplastycznego Krzyża Żelaznego. Cokół : na czterech ściankach – daty, nazwiska i stopnie poległych z terenu gminy Brojce. Na awersie i rewersie – inskrypcje w 7 rzędach, po bokach – w 6 rzędach(por. karta dodatkowa nr. 1). Korpus : na awersie - niemal kwadratowa płaskorzeźba z przedstawieniem orła z rozłożonymi skrzydłami, stojącego na leżącym na skałach mieczu, przykrytym częściowo gałęzią lauru. Poniżej – inskrypcja w 5 rzędach : FÜR / KÖNIG U. VATERLAND/ FILEN/ 1914 – 1918 / AUS BROITZ. Na fryzie belkowania wieńczącego korpus - inskrypcja : FURCHTLOS UND TAPFER. Na rewersie korpusu : prostokątna płaskorzeźba, przedstawiająca wieniec z liści laurowych, związany u dołu kokardą, otaczający skośnie ustawiony miecz. Poniżej – inskrypcja w 3 rzędach : UNSEREN HELDEN/ ZUM/ ANDENKEN. Na fryzie belkowania wieńczącego rewers korpusu - inskrypcja : GETREU BIS IN DEN TOD. Ścianki boczne : na prawej – inskrypcja : DURCH KAMPF/ ZUM SIEG; na lewej – DURCH NACHT / ZUM LICHT. Na obu ściankach w partii fryzu – płaskorzeźbione 2 liście dębu, u dołu – ślady po brakujących tablicach z brązu (?). Pomnik wieńczy Krzyż Żelazny, z płaskorzeźbioną na awersie i rewersie: koroną, pod którą litera W, poniżej data :1914.

5. Przynależność administracyjna

Województwo zachodniopomorskie

Powiat

Gryfice

Gmina

Brojce

6. Właściciel i jego adres

Urząd Gminy Brojce
Ul. Długa 48
72 – 304 Brojce

7. Formy ochrony

8. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

dr Janina Kochanowska, 10.2014

(autor, data i podpis)

16. Historia (w tym prace konserwatorskie – czas trwania i wykonawcy)

Wykonany w nieznannej wytwórni, przypuszczalnie jako odlew z gotowych form, z dekoracją płaskorzeźbioną i partiami przeznaczonymi do uzupełnienia – po dostarczeniu na miejsce przeznaczenia. Stąd nierówny poziom wykonania inskrypcji. We fryzie, płaskorzeźbione, o eleganckim kroju liter powstały w wytwórni. Pozostałe wykonał przypuszczalnie miejscowy kamieniarz w Brojcach. Pierwotne miejsce usytuowania pomnika – nieznanne. W alei głównej cmentarza komunalnego ustawiony został na przełomie lat 80/ 90 XX w. Nie był profesjonalnie konserwowany. Litery inskrypcji na korpusie – pomalowano w sposób amatorski czarną farbą przypuszczalnie w czasie przenosin pomnika na cmentarz.

18. Stan zachowania i najpilniejsze postulaty konserwatorskie (data, imiona i nazwiska wypełniających)

10. 2014. Wymaga konserwacji. Boki korpusu z głębokimi wyrwami po brakujących, nieznanach, plastycznych elementach dekoracji (płaskorzeźbionych płytach z brązu ?) W partii cokołu - wszystkie narożniki – uszkodzone w większym lub mniejszym stopniu. Zatarłe inskrypcje, w wielu miejscach litery są znacznie uszkodzone. Na korpusie : ubytki plastyki występują w płaskorzeźbie awersu – brak jest m.in. dzioba orła. Na zwieńczeniu : Krzyż Żelazny – pęknięty na odwrocie. Po konserwacji pomnik należałoby ustawić w bardziej eksponowanym miejscu, obecnie ustawiony jest dość przypadkowo z boku alei, tuż przy grobach. Zalecany wpis do rejestru ze względu na wyjątkowość tego zabytku, który zachował w dużej mierze pierwotną formę, a wyróżnia się spośród analogicznych pomników bogactwem dekoracji i inskrypcji. (wpis : dr Janina Kochanowska)

17. Akta archiwalne, źródła ikonograficzne

J. Kuczkowski, A. Kuczkowski, *Dawne cmentarze i miejsca pamięci na terenie gminy Brojce, powiat gryficki. „Nasze Pomorze”*. Rocznik Muzeum Zachodnio – Kaszubskiego w Bytowie, 12, 2010, s. 126 – 128.

19. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (data, imiona i nazwiska wypełniających)

1. Miejscowość BROJCE	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres PŁASKORZEŻBA – POMNIK POLEGŁYCH W CZASIE I WOJNY Cmentarz komunalny w Brojcach	6. Zawartość załącznika Inskrypcje cokołu pomnika
2. Gmina BROJCE		
3. Powiat GRYFICE		
4. Województwo ZACHODNIOPOMORSKIE		

Awers cokołu : **WILH. RETZLAFF UNTOFF. 18.11.1916/ PAUL LAABS MUSK. 27.5.1917/ OTTO KÖPKE MUSK. 6.12.1917/ ALBERT HAFZ JÄG. 26.12.1917/ ERNST BAUMANN MUSK. 27.3.1918/ GUST. BOHLMANN MUSK. 15. 4. 1918/ OTTO KIEKHÄFER 11.7.1918**

Rewers cokołu : **ROBERT SAUER MUSK 19.10.1914 / GUSTAV FRÖMMING FÜS. 18. 11. 1914/ WILLY BÖTTCHER FÜS. 12.11.1914/ MAX LADENTHIN MUSK. 7.2.1915/ GERHARD KUCHENBECKER UNTOFF. 24.2.1919/ EMIL KAUN MUSK. 15.3.1915/ OTTO SAUER MUSK. 22.2.1915**

Ścianka boczna prawa cokołu : **EMILL SELL UNTOFF. 26.3.1918/ PAUL BORCHARDT GEFR. 9.7.1918/ HERM. LAABS GEFR. 24.10.1918/ ROB. GUTBRADT MUSK. 14.11.1918/ FERD. TEICH MUSK. VERMIßT/ HERB. LADENTHIN MUSK. VERMIßT .**

Ścianka boczna lewa cokołu : **WILH. JUSTMANN MUSK. 21.5.1915 / HERM. FROMMING MUSK. 13.9.1915 / PAUL KAPKE MUSK. 14.3.1916/ JOHANNES EBERT LT. D. RES. 3.7.1916/ KARL SCHMIDT KAN. 29.7.1916/ HERM. GRULKE MUSK. 4.9.1916.**

1. Miejscowość BROJCE	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres PŁASKORZEŻBA – POMNIK POLEGŁYCH W CZASIE I WOJNY Cmentarz komunalny w Brojcach	6. Zawartość załącznika Fotografie dodatkowe: Płaskorzeźby korpusu: - awersu (orzeł) , rewersu (miecz w wieńcu) - fryzu wieńczącego boki (liście dębu) Dekoracja zwieńczenia : Krzyż Żelazny
2. Gmina BROJCE		
3. Powiat GRYFICE		
4. Województwo ZACHODNIOPOMORSKIE		

Opracowanie załącznika:
(data i podpis)
11.2014
Dr Janina
Kochanowska

